

REDAKTORIAUS VAIDMUO VERSTINĖS GROŽINĖS LITERATŪROS LEIDYBOJE

Fausta Brasaitė | Vilniaus universiteto Knygotyros ir
dokumentotyros institutas
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: fausta.brasaite@kf.vu.lt

Straipsniu siekiama nustatyti redaktoriaus vaidmenį verstinės grožinės literatūros leidyboje. Atlikus literatūros analizę bei kokybinį redaktoriaus vaidmens grožinės literatūros leidyboje tyrimą (interviu su Lietuvos redaktoriais, vertėjais ir leidėjais), buvo prieita prie išvados, kad nuo redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimo priklauso verstinės grožinės literatūros kokybė, todėl redaktoriaus vaidmuo verstinės grožinės literatūros leidyboje yra itin svarbus. Tyrimas atskleidė, jog redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimo problema turėtų rūpėti leidyklų vadovams, nes kaip tik dėl tokio bendradarbiavimo stokos nukenčia grožinės literatūros vertimų kokybė, o kartu ir leidyklos autoritetas, todėl redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimo klausimas neturėtų būti paliktas savieigai.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: *verstinė grožinė literatūra, verstinės grožinės literatūros redaktorius, verstinės grožinės literatūros leidyba, redaktoriaus vaidmuo, verstinės grožinės literatūros kokybė, autorių teisės.*

Grožinės literatūros knygų turinio kokybės prastėjimo tendencijos aktualizuoja redaktoriaus kaip darbuotojo, atsakingo už teksto kokybę, vaidmenį leidybos procese. Verstinės grožinės literatūros leidybos atveju teksto kokybės ir kartu redaktoriaus vaidmens problematika ypač aktuali, nes Lietuvoje 2000–2011 metais verstinės grožinės literatūros tiražai buvo beveik du kartus didesni nei grožinės literatūros originalo kalba¹.

Šio straipsnio objektas – redaktoriaus kaip autoriaus ir vertėjo veiklos tarpininko svarba verstinės grožinės literatūros leidybos proceso grandinėje – aktualus ir dėl redaktoriaus darbo su verstine grožine literatūra ypatumų. Verstinės grožinės

1 BRASAITĖ, Fausta. *Redaktoriaus vaidmuo verstinės grožinės literatūros leidyboje*: bakalauro darbas.

Mokslinė vadovė doc. dr. Alma Braziūnienė. Vilnius, 2012, lap. 78.

literatūros redaktoriaus vaidmens problematiką sustiprina tarpinė redaktoriaus padėtis. Redaguodamas grožinės literatūros vertimą, redaktorius atsiduria tarp autoriaus ir vertėjo bei vertėjo ir skaitytojo. Todėl redaktoriaus vaidmuo glaudžiai susijęs su vertėjo darbo aktualijomis bei redaktoriaus ir vertėjo komandinio darbo aspektais.

Vertėjas, versdamas grožinę literatūros kūrinį įgyja autoriaus teises, kurias gina *Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas*². Vertėjo kaip autoriaus vardas ir pavardė, kaip reglamentuoja įstatymas, turi būti nurodomi ant versinio grožinės literatūros kūrinio, o duomenys apie redaktorių šiandienos Lietuvoje ne visada įtraukiami į knygos metriką. Skaitytojui lieka neaišku, ar knyga buvo redaguota, nes redaktoriaus pavardė dažnai nenurodyta knygos metrikoje. Tokia tarpinė padėtis tarp autoriaus ir vertėjo lemia neapibrėžtą redaktoriaus vaidmenį verstinės grožinės literatūros leidyboje.

Šiuo straipsniu siekiama nustatyti, koks yra redaktoriaus kaip autoriaus ir vertėjo tarpininko vaidmuo Lietuvos verstinės grožinės literatūros leidyboje. Tikslu siekiama įgyvendinant šiuos uždavinius: nustatyti, ar redaktoriaus vaidmuo išsiplečia į kitas, su teksto redagavimu nesusijusias leidybos sritis; ištirti verstinės grožinės literatūros redaktoriaus veiklos svarbą verstinės grožinės literatūros aktualumo Lietuvos knygų rinkoje aspektu; išanalizuoti veiksnius, lemiančius redaktoriaus darbo su grožinės literatūros vertimais vaidmenį; apibrėžti redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimo gaires.

Uždavinių įgyvendinimui pasitelkti literatūros analizės, lyginimo bei apibendrinimo metodai. Redaktoriaus darbo su grožinės literatūros vertimais specifiką aktyviai nagrinėja Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga (LLVS). Organizacijos tinklalapyje³ skelbiami interviu su vertėjais ir redaktoriais, skelbiama grožinės literatūros redaktoriams bei vertėjams aktuali medžiaga, kuri pasitelkta kaip literatūros šaltinis. Rengiant straipsnį taip pat buvo reikšminga redaktoriaus Aleksandro Žirgolio knyga *Prie redaktoriaus stalo* (Vilnius, 1979), kurioje sukaupta ilgametė redaktoriaus darbo leidykloje patirtis, padedanti geriau suprasti redaktoriaus darbo specifiką. Šiame darbe į verstinės grožinės literatūros redaktoriaus vaidmenį siekta pažvelgti plačiau. Tam nagrinėti patys įvairiausi informacijos šaltiniai: analizuoti Lietuvos spaudos statistikos duomenys, informacijos ieškota ir periodinėje spaudoje, analizuotas Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, kaip informacijos šaltinis pasitelkti tyrimo respondentų atsakymai.

Remiantis tik teorinėmis prielaidomis redaktoriaus vaidmenį apibrėžti sudėtinga. Tai komplikuoja menkas temos ištirtumas, pasigendama šios problematikos tyrimų. Todėl straipsnio tyrimo objekto analizei atlikti ir tikslui įgyvendinti pasitelktas 2012 metų balandį atliktas kokybinis tyrimas – ekspertų interviu⁴.

Pasirinktas ekspertų interviu tyrimo metodas tiko siekiant įgyvendinti užsibrėžtą tikslą, nes tik remiantis verstinės grožinės literatūros leidybos proceso dalyvių patirtimi galima apibrėžti redaktoriaus darbo su verstine grožine literatūra vaidmens ribas.

Redaktoriaus vaidmens verstinės grožinės literatūros leidyboje tyrimas reikalauja ne tik redaktoriaus pozicijos, bet ir kitų su verstine grožine literatūra dirbančių subjektų požiūrio. Todėl siekiant kuo didesnio objektyvumo tyrimo tikslui pasiekti, pasirinktos trys svarbiausios verstinės grožinės literatūros leidybos procese dalyvaujančios veikėjų grupės – redaktoriai, vertėjai, leidėjai. Svarbiausias respondentų atrankos kriterijus buvo profesionalumas – tyrime dalyvavę respondentai yra darbo su verstine grožine literatūra praktikai. Gerbiant anonimiškumo teisę, tyrime dalyvavusių respondentų pavardės straipsnyje neatskleidžiamos, išskyrus tuos respondentus, iš kurių gautas sutikimas minėti pavardę straipsnio tekste.

Atliekant tyrimą susidurta su respondentų problema – dažniausiai atsisakymas dalyvauti tyrime būdavo argumentuojamas laiko stoka⁵. Tyrime dalyvavo 10 respondentų, iš kurių keturi verstinės grožinės literatūros redaktoriai, trys grožinės literatūros vertėjai ir trys verstinės grožinės literatūros leidėjai:

- *Redaktoriai*: verstinės grožinės literatūros redaktorė-vertėja Diana Bučiūtė (redaktore dirba nuo 1982 m. leidyklose „Vaga“, „Alma littera“. Šiuo metu dirba leidykloje „Baltos lankos“), Margarita Dautartienė (grožinės literatūros programos kuratorė, redaktorė), Emilija Grigulaitė bei anoniminis (nepanoręs atskleisti savo pavardės) respondentas – redaktorius-vertėjas;
- *Vertėjai*: Laimantas Jonušys, Akvilė Melkūnaitė, Irena Potašenko. Visi jie LLVS nariai. Redaktorius – vertėjo bendradarbis, todėl vertėjo požiūris į redaktoriaus darbą labai svarbus redaktoriaus vaidmeniui nustatyti.
- *Leidėjai*. Redaktoriaus vaidmens verstinės grožinės literatūros leidyboje tyrimui aktualus nešališkas leidėjų požiūris. Kaip teigė tyrime dalyvavusi redaktorė M. Dautartienė, „[k]artais manoma, kad redaktorius yra budelis su kalbos kirviu arba priešas, kuris nori pažeminti arba sumenkinti autoriaus darbą. Tai yra skaudi tema. Įvairios pastabos įžeidžia vertėjus; kita vertus, ir redaktoriui

2 Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas [interaktyvus]. [Vilnius]: Lietuvos Respublikos Seimas, 1999 [žiūrėta 2013 m. liepos 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=207199>.

3 Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga [interaktyvus], [žiūrėta 2013 m. liepos 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.llvs.lt/>>.

4 Straipsnio autorė tyrimą atliko rengdama baigiamąjį bakalauro darbą „Redaktoriaus vaidmuo verstinės grožinės literatūros leidyboje“.

5 Straipsnio autorė dėkoja respondentams, skyrusiems laiko šiai iniciatyvai, taip pat Lietuvos literatūros vertėjų sąjungai už pagalbą vykdant tyrimą.

sunku, nes jis patenka tarp dviejų kraštutinumų.⁶⁶ Tarp redaktorių ir vertėjų esti tam tikra įtampa (asmeninės nuoskaudos vertėjo ar redaktoriaus atžvilgiu ir kt.), tad leidėjų požiūris padeda pažvelgti į redaktoriaus vaidmenį atmetus redaktorių ir vertėjų tarpusavio santykių problematikos nulemtą subjektyvumą vienas kito atžvilgiu. Tyrime dalyvavo leidyklos „Vaga“ literatūros projektų vadovė Goda Lučiūnienė bei du vyriausieji redaktoriai, pageidavę likti anonimiais respondentais.

Tyrimo pradžioje iškeltas tikslas interviu atlikti gyvai pateisintas tik iš dalies, nes dėl laiko stokos dauguma respondentų pageidavo atsakymus pateikti elektroniniu paštu. Susitikti gyvam pašnekiesiui pavyko su verstinės grožinės literatūros redaktorėmis D. Bučiūte, M. Dautartiene bei leidyklos „Vaga“ literatūros projektų vadove G. Lučiūniene.

Verstinės grožinės literatūros redaktoriams, vertėjams bei leidėjams buvo pateikti devyni atviri klausimai, respondentų atsakymų analizės visumai atskleisti naudotas lyginamasis metodas. Respondentams pateikti klausimai susiję su šiais redaktoriaus vaidmens verstinės grožinės literatūros leidyboje aspektais: veiksniai, lemiantys redaktoriaus vaidmens svarbą; bendradarbiavimo su vertėju problematika, redaktoriaus profesionalumo matmuo; redaktoriaus darbo įtaka verstinės grožinės literatūros kokybei. Tyrimas neapima visos redaktoriaus darbo su verstine grožine literatūra problematikos, nenagrinėjami praktiniai kalbos redagavimo klausimai.

Šiame straipsnyje visų pirma analizuojamas redakcinis knygų leidybos procesas, vėliau pateikiama pastarųjų metų (2000–2011 m.) verstinės grožinės literatūros pasiūlos Lietuvos knygų rinkoje statistinė analizė. Tokia straipsnio struktūra leidžia nustatyti, koks yra redaktoriaus vaidmuo verstinės grožinės literatūros leidybos procesų visumoje. Tai išanalizavus pereinama prie redaktoriaus darbo su grožinės literatūros vertimais ypatumų tyrimo analizės atsižvelgiant į redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimą.

REDAKCINIO SKYRIAUS VEIKLA LEIDYKLOJE

Redaktoriaus veikla leidykloje skirstoma į strateginę ir teksto redagavimo⁷. Redaktorius strategas ieško knygų, kurias būtų galima išleisti ir kurios sulauktų pasisekimo. Tai nėra lengva, todėl redaktorius prieš nusprendamas, ar tikrai knygą verta leisti, turi pasitarti su kitais leidyklos darbuotojais – gamybos ir realizavimo skyriais. Teksto redaktoriaus užduotis – „padėti autoriui išreikšti mintis pačiu aiškiausiu, tvarkingiausiu ir efektyviausiu būdu.“⁸ Redaguodamas rankraštį redaktorius turi atkreipti dėmesį į teksto nuoseklumą, gramatinių formų taisyklin-

gumą, aiškumą ir stilių, faktų tikslumą, teisėtumą ir padorumą⁹. Teksto redaktorius prieš pradėdamas redaguoti tekstą turi įvertinti, ar tekstas yra redaguotinas, ar jame nėra pernelyg daug klaidų ir gal tokio teksto apskritai negalima leisti.

Esama ir kitokio redakcinio skyriaus darbuotojų skirstymo¹⁰:

- vyriausiasis redaktorius – vadovauja leidyklos redakciniam skyriui,
- redaktorius-korektorius – atsakingas už gramatinės klaidas,
- redaktorius-stilistas – atsakingas už stilistinį teksto parengimą. Kiekvienas tekstas turi savo stilistiką. Redaktorius-stilistas rūpinasi tuo, jog tekstas atitiktų stiliaus kanonus, taisyso tekste pasitaikančius stiliaus nelygumus, pavyzdžiui, stiliaus priemonių suvienodėjimą ir kt.

Bendrajai prasme leidykloje dirbančius redaktorius galima suskirstyti į dvi grupes. Tai redaktorius ar grupė redaktorių (*redaktorius strategas, vyriausiasis redaktorius*), kurių kompetencija apima bendravimą su autoriais ir rankraščių paiešką (1) bei redaktorius ar grupė redaktorių (*redaktorius-korektorius, redaktorius-stilistas*), kurie dirba su knygos tekstu (2).

Vieno iš tyrimo respondentų teigimu, redaktoriaus, kuris tik redaguoja tekstą, funkcijos leidykloje apsiriboja teksto redagavimu, išskyrus tuos atvejus, kai teksto redaktorius leidyklai pateikia pasiūlymus išleisti vieną ar kitą knygą. Vyriausiojo leidyklos redaktoriaus funkcijos apima strateginį planavimą: „Vyriausiasis redaktorius, planuodamas ir organizuodamas leidyklos veiklą, taigi ir pasirinkdamas leistinus kūrinius, turi numatyti, kokiam skaitytojui galėtų tikti pasirinkta knyga, ar ji bus perkama, ar tokio pobūdžio literatūros trūksta rinkoje.“¹¹ Užmezgęs gerus santykius su redaktoriais, autorius gali nustebti sužinojęs, kad knygos redagavimas perduotas kažkam kitam. Vis dėlto redaktorius, kuris užsiima rankraščių paieška, daugiau sprendžia organizacinius klausimus, o teksto redagavimą perduoda kitam redaktoriui, atliekančiam teksto redagavimo darbus¹².

Mažose leidyklose, kur darbuotojų ir išleidžiamų knygų skaičius nėra didelis, tiek spręsti organizacinius klausimus, tiek atlikti teksto redagavimo darbus gali

6 Autorės interviu su redaktore Margarita Dautar-tiene. Vilnius, 2012 m. balandžio mėn. Asmeninis autorės archyvas, lap. 64.

7 SMITH Jr., Datus C. *Knygų leidybos pradmenys*. Vilnius, 1994, p. 39–40.

8 Ten pat, p. 52–53.

9 Ten pat, p. 54–60.

10 ŽIRGULYS, Aleksandras. *Prie redaktoriaus stalo: lingvistinės-literatūrinės apybraižos*. Vilnius, 1979, p. 13.

11 Autorės interviu su vyriausiuoju redaktoriumi. Vilnius, 2012 m. balandžio 3 d. Asmeninis aut. archyvas, lap. 61–63.

12 HOPKINSON, Armanda. *Translation in practice: A Symposium* [interaktyvus]. London, 2009, p. 59 [žiūrėta 2013 m. liepos 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.llvs.lt/img/File/Translation_in_Practice_book.pdf>.

būti pavesta vienam redaktoriui. Kaip pavyzdį, kai redaktorius ir redaguoja tekstą, ir sprendžia organizacinius klausimus, galima pateikti tyrimo respondento pateiktą redaktoriaus funkcijų leidykloje apibrėžimą: „Žinoma, redaktorius dažnai turi atlikti visus su knyga susijusius darbus. Jis ne tik redaguoja, bet ir analizuoja rinkas, ieško naujų knygų, kurias būtų pravartu išleisti. Taip pat redaktorius turi parinkti geriausią viršelį iš dizainerio siūlomų, taigi turi ne tik išmanyti knygos poligrafiją, bet ir planuoti rinkodarą (nepatrauklus viršelis gali atstumti skaitytoją). Redaktorius yra ir „matematikas“ – juk reikia sudarinėti sutartis, skaičiuoti knygos leidybos kaštus ir pan.“¹³

Nors vyriausiasis redaktorius pirmasis užmezga ryšius su autoriumi ir jam atsotvauja, tačiau redaktorius, dirbantis su rankraščio tekstu, taip pat bendrauja su autoriumi. Knygos autorius gali paaiškinti redaktoriui vieną ar kitą teksto vietą, ką viena ar kita fraze norėjo pasakyti, argumentuoti savo pasirinkimą, stilistiką ir pan.

Redaktorius, kuris ieško tinkamų leisti rankraščių, arba Datuso C. Smitho Jr. žodžiais tariant, redaktorius strategas, gauna rankraščius iš literatūros agentų, kitų leidėjų, užsako iš autorių pats arba gauna autorių pasiūlymų. Kai į redaktoriaus rankas patekęs rankraštis sukelia susidomėjimą, redaktorius svarsto rankraščio vertę atsakydamas į klausimus, kodėl pravartu leisti būtent šį rankraštį, kuo jis išsiskiria iš kitų. Kai redaktorius apsvarsto į leidyklą patekusius rankraščius ir atrenka, jo nuomone, vertus dėmesio, rengiamas visų leidyklos skyrių darbuotojų susirinkimas, kuriame redaktorius informuoja apie tuos rankraščius, kurie, jo manymu, yra tinkami leisti. Susirinkime vyksta diskusija, kurios metu pasitelkiant racionalių duomenis (pardavimo skaičius, numatomą knygos kainą, žinias apie autoriaus populiarumą ir kt.) bei aptariant asmenines darbuotojų nuomones yra atrenkami rankraščiai leidybai. Redaktorius nebūtinai turi laukti, kol rankaštis pateks pas jį, bet gali teikti ir savo pasiūlymus. Matydamas vienos ar kitos knygos reikalingumą visuomenei, redaktorius gali sukurti, jo manymu, ypatingą paklausą rinkoje turėsiančio leidinio planą-prospektą ir jį kartu su kitais leidyklos darbuotojais apsvarstyti susirinkime. Kai pasirenkamas rankraštis, tolesnė redaktoriaus stratego užduotis yra sutarties su autoriumi sudarymas. Taip pat redaktorius turi surinkti pradinę reikiamą informaciją apie knygą, reikalingą kitiems leidyklos darbuotojams, kad leidybos procesas vyktų sklandžiai¹⁴.

Išsprendus šiuos organizacinius klausimus, prasideda darbas su rankraščiu. Pirmiausia atliekamas struktūrinis teksto redagavimas. Tai reiškia, jog taisomos ne atskiros teksto dalys, bet tekstas analizuojamas kaip vientisas darinys, visuma. Vertinama teksto struktūra, siužeto linija, stilius, iliustracijos, bibliografija ir kt. Atlikus rankraščio teksto struktūrinius pataisymus, imamasi nuoseklaus teksto redagavimo, kurio metu yra daromi patys įvairiausi pataisymai – nuo gramatikos

ir sintaksės klaidų iki faktų tikslumo, stiliaus vientisumo. Kai redaktorius atlieka teksto taisymus, su jais yra supažindinamas autorius.

Ilgametis redaktorius A. Žirgulyš ypač pabrėžia redaktoriaus ir autoriaus bendradarbiavimo svarbą. Anot jo, „redagavimo sėkmė ir vertė priklauso nuo autoriaus ir redaktoriaus santykių“, o „<...> lemtas autoriaus ir redaktoriaus santykių supratimas, kai jaučiama tikra kiekvieno vieta, teisės ir pareigos, yra pagrindų pagrindas leidybos praktikoje“.¹⁵ Autorius ir redaktorius diskutuoja įvairiais teksto redagavimo klausimais tol, kol randa bendrą sprendimą ir abu lieka patenkinti teksto kokybe¹⁶. Suredaguotas, autoriaus patvirtintas rankraščio tekstas yra perduodamas leidyklos gamybos skyriui, kur toliau bus rengiamas rankraščio maketas bei kuriamas knygos dizainas.

Nors teorinėje literatūroje pasitaiko redaktoriaus vaidmens pagal atliekamas funkcijas neapibrėžtumo – redaktoriumi vadinamas ir dirbantis su tekstu, ir organizuojantis leidybos procesą, – tačiau atliktas verstinės grožinės literatūros redaktorių, vertėjų ir leidėjų interviu parodė, jog redaktoriaus funkcijos šiandienos Lietuvos leidyklose gana apibrėžtos. Leidykloje dirbančio tekstų redaktoriaus kompetencija apsiriboja darbu su tekstu, o vyriausiojo leidyklos redaktoriaus pareigos apima gana platų veiklos spektrą: strateginį planavimą, rinkos analizę, naujų knygų, kurias būtų verta leisti, paiešką, rinkodaros planavimą, sutarčių su autoriais pasirašymą ir kitus darbus.

Redaktoriaus veikla leidykloje priklauso nuo įmonės dydžio bei veiklos masto: didesnės bei gana daug knygų išleidžiančios leidyklos turi *vyriausiąjį redaktorių* (kai kuriose leidyklose vyriausiasis redaktorius yra vadinamas projektų vadovu), kuris rūpinasi organizaciniais klausimais, bei redaktorių, kuris dirba su rankraščiais. Didelėse bei vidutinio dydžio leidyklose tekstų redaktorius dirba tik su tekstais. Tačiau jei leidykla maža ir per metus išleidžia vos keletą knygų, tikėtina, jog vyriausiasis leidyklos redaktorius (arba tiesiog redaktorius) užsiima tiek organizacinių klausimų sprendimu, tiek teksto redagavimu. Taip pat dabartinėje leidybos rinkoje atsiranda nauja pareigybė – leidybos projektų vadovai, kurie perima vyriausiųjų redaktorių vadybines funkcijas.

13 *Autorės interviu su vyriausiuoju redaktoriumi*. Vilnius, 2012 m. balandžio 10 d. Asmeninis aut. archyvas, lap. 72–73.

14 SWAINSON, Bill. Understanding the publishing process. In *A&C Black Publishers* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acblack.com/media/Understanding%20the%20publishing%20process.pdf>>.

15 ŽIRGULYS, Aleksandras. *Prie redaktoriaus stalo*. Vilnius, 1979, p. 14.

16 SWAINSON, Bill. Understanding the publishing process. In *A&C Black Publishers* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acblack.com/media/Understanding%20the%20publishing%20process.pdf>>.

Redakatoriaus vaidmeniui verstinės grožinės literatūros leidyboje atskleisti svarbus platesnis požiūris – verstinės grožinės literatūros redakatoriaus vieta ne tik leidykloje, bet ir apskritai Lietuvos grožinės literatūros leidybos rinkoje. Kyla klausimas, ar verstinės grožinės literatūros redakatoriaus darbas yra aktualus Lietuvos grožinių knygų leidyboje? Į šį klausimą galima atsakyti pasitelkiant Lietuvos spaudos statistikos duomenis, atskleidžiančius, kiek Lietuvoje išleidžiama verstinių grožinių knygų ir koks grožinės literatūros vertimų ir grožinės literatūros originalo kalba pasiūlos Lietuvos knygų rinkoje santykis.

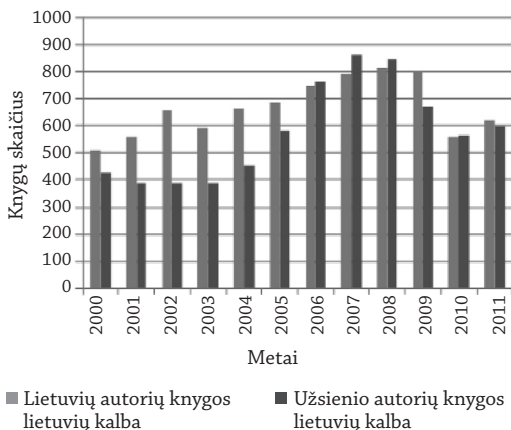
VERSTINĖS GROŽINĖS LITERATŪROS PASIŪLA LIETUVOJE 2000–2011 METAIS

Grožinės literatūros vertimų tematika aktuali ir plačiai Lietuvoje visuomenei. Tai rodo periodiškai populiariojoje spaudoje pasirodantys straipsniai verstinės grožinės literatūros vertimų tematika. Atrodo, kad šalies leidėjai taip pat nemažai dėmesio skiria verstinei grožinei literatūrai – užėjus į knygyną matyti, jog verstinės grožinės literatūros pasiūla kur kas didesnė nei lietuvių autorių grožinių knygų¹⁷. Kaip parodė straipsnio autorės atlikta Lietuvos spaudos statistikos analizė, 2000–2011 metų laikotarpiu grožinės literatūros knygų originalo (lietuvių) kalba išleista 7375 pavadinimai, verstinės grožinės literatūros (vertimų į lietuvių kalbą) – 6325 knygos (1 pav.). Tai reiškia, kad grožinių knygų originalo (lietuvių)

kalba buvo išleista 1050 pavadinimų daugiau nei verstinės grožinės literatūros.

2000–2011 metais grožinės literatūros originalo (lietuvių) kalba knygų tiražas siekė 8833,4 tūkst. egzempliorių, o verstinės grožinės literatūros tiražas – 15 190,8 tūkst. egzempliorių. Taigi, verstinės grožinės literatūros tiražai Lietuvoje beveik du kartus didesni nei grožinės literatūros originalo (lietuvių) kalba (2 pav.).

Ši statistika rodo, kad grožinės literatūros originalo kalba rinka yra kelis kartus mažesnė nei verstinės grožinės literatūros. Šie rodikliai reikšmina verstinės grožinės literatūros redakatoriaus vaidmenį leidykloje bei pagrindžia šios srities specialistų poreikį.

1 PAV. 2000–2011 metais išleistos verstinės grožinės literatūros ir literatūros originalo kalba palyginimas¹⁸

Tyrimo respondentai, paklausti, kodėl verstinės grožinės literatūros tiražai Lietuvoje kelis kartus lenkia nacionalinės literatūros tiražus, pateikė nemažai priežasčių. Pagrindinės yra šios:

- leisti užsienio literatūrą yra mažiau rizikinga, nes galima remtis užsienio šalių patirtimi (jei knyga sulaukė populiarumo užsienyje, tikėtina, kad ji bus populiarė ir Lietuvoje – dažnai orientuojamasi pagal *bestsellerių* sąrašus) ir knygos reklamoje įdirbiu;
- tokioje nedidelėje valstybėje kaip Lietuva yra parašoma mažiau populiarių kūrinių nei visame likusiame pasaulyje.

Taip pat reikšminga respondentų pastaba, jog nors žvelgiant abstrakčiai verstinės grožinės literatūros tiražai gero-

kai didesni nei lietuvių autorių knygų, tačiau vis dėlto kai kurių lietuvių autorių knygų tiražai bei populiarumas ne tik nenusileidžia užsienio autorių kūriniams, bet ir juos lenkia. Pavyzdžiui, Kristinos Sabaliauskaitės romano *Silva rerum* pirmosios laidos tiražas siekia 2 tūkst. egzempliorių, antrosios – 3 tūkst. egzempliorių. 2008–2012 m. laikotarpiu išėjo vienuolika šio romano laidų²⁰.

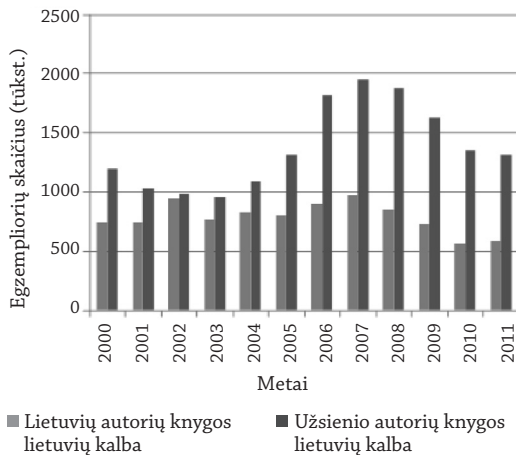
Priežasčių, kodėl verstinė grožinė literatūra Lietuvoje yra populiarsnė nei grožinė literatūra originalo kalba, analizė apima vartotojų (skaitytojų) elgsenos, ekonominius, sociologinius, kultūrinius rinkos požymių tyrimus²¹. Tai aktuali tema, kurios aprėptis reikalauja atskiro tyrimo, todėl šiame straipsnyje nebus plačiau nagrinėjama.

17 KUBILIUS, Vytautas. Vertėjai kelia didelę kultūros naštą: kalba, pasakyta per steigiamąjį Vertėjų centro susirinkimą. *Literatūra ir menas* [interaktyvus], 2003, nr. 2975 [žiūrėta 2012 m. kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2975&kas=straipsnis&st_id=3520>.

18 *Lietuvos spaudos statistika. 1990–2011*. Vilnius: Lietuvos knygų rūmai, 1990–2011.

19 Ten pat.

20 *Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema* [interaktyvus]. Lietuvos nacionalinė Martyno

2 PAV. 2000–2011 metais išleistos verstinės grožinės literatūros ir literatūros originalo kalba tiražai¹⁹

Mažvydo biblioteka [žiūrėta 2013 m. liepos 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.libis.lt/simpleSearchAction.do;jsessionid=A9E5D67B0667C8A10F819676AE6A1C0C>>.

21 ŠALČIŪTĖ-ČIVILIENĖ, Gabrielė. Strands in literary English-to-Lithuanian translation criticism in Lithuania since 1990. *Lietuvių kalba* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lietuviukalba.lt/index.php?id=172>>.

REDAKTORIAUS DARBO SU VERSTINE GROŽINE LITERATŪRA YPATUMAI

Leidėjas, vertėjas ir redaktorius – pagrindiniai veikėjai, dalyvaujantys verstinės grožinės literatūros leidyboje. Leidėjas organizuoja leidybos procesus, koordinuoja leidinių realizavimą. Tiek rašytojo, tiek vertėjo užduotis – parengti tekstą ir pateikti leidėjui, o šis jį paverčia preke²². Tačiau, kokios yra redaktoriaus funkcijos verstinės grožinės literatūros leidybos procese? Atsakymas į šį klausimą reikalauja apibrėžties, kuo grožinio teksto originalo (lietuvių) kalba redagavimas skiriasi nuo verstinės grožinės literatūros redagavimo.

Visų pirma, redaguodamas grožinį tekstą, parašytą originalo kalba, redaktorius tiesiogiai bendrauja su kūrinio autoriumi. Verstinės grožinės literatūros leidybos procese autorių pakeičia vertėjas. Tai esminis redaktoriaus darbo su verstine grožine literatūra bruožas, lemiantis redaktoriaus darbo ypatumus.

Pagal 1886 metų Berno konvenciją „vertimai, adaptacijos, muzikinės aranžuotės ir kiti literatūros ar meno kūrinių perdirbimai saugomi kaip ir originalūs kūriniai nepažeidžiant kūrinio autorinės teisės.“²³ Verstinės grožinės literatūros autoriumi oficialiai yra laikomas vertėjas, o „kiekvienas vertimas yra autorinis, kūrybinis darbas, kurį gina ir LR autorių ir gretutinių teisių įstatymas <...>.“²⁴ Taigi, grožinio teksto vertimas, kurio autoriumi yra laikomas vertėjas – tai originalaus kūrinio perteikimas kita kalba taip, kad jis turėtų toki patį poveikį skaitytojui²⁵. Taip suvokiant literatūros vertimus ir vertėjo vietą, iškyla klausimas, ar ir redaktorius vertimą turėtų vertinti kaip originalų kūrinį?

Čia ryškėja kelios nuomonės. Viena vertus, redaktorius versta tekstą turėtų traktuoti kaip originalų kūrinį, tačiau, kita vertus, jis turi atkreipti dėmesį ir į originalų tekstą, kurio vertimą redaguoja, ypač jei originalus kūrinys buvo sureduotas ne iki galo²⁶. Verstinės grožinės literatūros redaktorius atsiduria tarp dviejų polių – autoriaus ir vertėjo, arba kitaip – tarp teksto originalo kalba ir verstinio grožinio teksto. Tai, kam redaktorius skirs daugiau dėmesio – ar stengsis vertimą kuo labiau priartinti prie autoriaus teksto, ar atvirkščiai – į teksto vertimą žiūrės kaip į originalų vertėjo kūrinį ir darys tik būtinus, esminius pakeitimus, priklausau nuo tokių veiksnių kaip leidyklos vykdoma politika, redaktoriaus požiūris į darbą, redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimas, vertėjo kompetencija ir patirtis.

REDAKTORIAUS VAIDMENS LIETUVOS VERSTINĖS GROŽINĖS LITERATŪROS LEIDYBOJE TYRIMAS

Redaktoriaus vaidmens verstinės grožinės literatūros leidyboje tyrimo metu išaiškėjo, kad Lietuvos verstinės grožinės literatūros redaktoriai, vertėjai ir leidėjai vienu balsu sutinka su teiginiu, jog verstinės grožinės literatūros kokybė priklauso nuo redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimo. Redaktoriai pabrėžia būtinybę kalbėtis, tartis, spręsti iškilusius konfliktus; vertėjams svarbu, kad redaktorius neprimestų jiems savo nuomonės; leidėjai teigia, jog bendradarbiauti būtina visų pirma dėl to, jog gali skirtis redaktoriaus ir vertėjo santykis su tekstu.

Kaip pagrindinę problemą, su kuria susiduria redaktoriai dirbdami kartu su vertėjais, abi respondentų grupės – tiek redaktoriai, tiek vertėjai išskiria bendravimo ir bendradarbiavimo stygių. Redaktoriai kaip problemą iškelia laiko stoką bei pamini atskirus atvejus, kai susiduriama su nepamatuotomis vertėjo ambicijomis bei kompetencijos trūkumu. Vertėjams dirbant kartu su redaktoriais problemų iškyla tada, kai redaktoriui nemokant originalo kalbos ir pakankamai neįsigilinus į knygoje aprašomas realijas, požiūriai į tekstą išsiskiria.

Visos tyrime dalyvavusių respondentų grupės (redaktoriai, vertėjai bei leidėjai) pabrėžia tai, jog profesionalus bendradarbiavimas įmanomas tada, kai redaktorius ir vertėjas, iškilus problemų, gali kreiptis vienas į kitą bei tardamiesi ir diskutuodami operatyviai jas išspręsti. Vertėjai bei redaktoriai pabrėžia tai, kad profesionalaus bendradarbiavimo sąlyga yra abipusė tiek redaktoriaus, tiek vertėjo kompetencija bei išmanymas. Analizuojant respondentų atsakymus, ryškėja toks profesionalaus redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimo modelis:

- redaktorius peržiūri vertimą, jei kyla klausimų ar mato, kad vertimą dar reikėtų patobulinti, grąžina tekstą vertėjui;
- peržiūrėjęs vertimą, redaktorius imasi jo taisymo;
- gavęs redaktoriaus pataisymus vertėjas atidžiai juos peržiūri ir sutinka arba pagrįstai nesutinka su redaktoriaus taisymais;
- gavęs vertėjo atsakymą, redaktorius atsižvelgia į vertėjo pageidavimus ir jei jie nepažeidžia privalomų vykdyti Lietuvių kalbos komisijos nutarimų bei neprasi- lenkia su logika, į juos atsižvelgia;

22 DIRGĖLA, Petras. Rašytojas ir vertėjas – abu labu tokiu? Iš *Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.llvs.lt/?item=84&lang=lt>>.

23 *Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūriniių apsaugos* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.latga.lt/>

files/Berno-konvencija.pdf>.

24 Ten pat.

25 NEWMARK, Peter. *Approaches to translation*. London, 2001, p. 6.

26 *Translation in practice: A Symposium*. London, 2009, p. 59–60.

- iškilus neaiškumų redaktorius jam patogiu būdu (telefonu, elektroniniu paštu ar susitikęs gyvai) su vertėju aptaria neaiškias vietas;
- knygos maketą skaito abu – redaktorius ir vertėjas ir, jei reikia, jame dar gali atlikti taisymus.

Kad redaktoriaus ir vertėjo santykiai būtų geresni, leidėjai siūlo bendradarbiavimą *akis į akį*. Vertėjai bei redaktoriai pasisako už tai, kad leidyklos rinktųsi tik kompetentingus bei profesionalius redaktorius ir vertėjus, taip pat aktualizuoja asmeniško bendradarbiavimo svarbą.

Visos tyrime dalyvavusios respondentų grupės (redaktoriai, vertėjai, leidėjai) išvardijo šias profesionalaus redaktoriaus savybes:

- kalbų mokėjimas (puikus lietuvių kalbos išmanymas ir bent minimalus originalo kalbos, iš kurios yra verčiamas tekstas, mokėjimas);
- tolerantiškumas ir gebėjimas užmegzti ryšį;
- lankstumas;
- kalbos, teksto pojūtis, empatija;
- išsilavinimas, platus akiratis;
- atsakomybė.

Redaktoriai taip pat pabrėžia patirtį – tai, kad profesionalumas yra įgyjamas su patirtimi; vertėjai teigia, kad, be išvardytų savybių, profesionalus verstinės grožinės literatūros redaktorius taip pat turėtų būti kūrybiškas, reiklus, išradingas; leidėjų nuomone, profesionalus verstinės grožinės literatūros redaktorius taip pat turėtų būti kruopštus, detalus.

Iš tyrime dalyvavusių respondentų atsakymų ryškėja, jog verstinės grožinės literatūros redaktoriui skiriamos premijos / antipremijos prisideda prie verstinės grožinės literatūros kokybės kūrimo. Verstinės grožinės literatūros redaktoriaus darbui bei profesionalumui įvertinti redaktoriams skiriama 2008 m. leidyklos „Vaga“ bei Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos įsteigta premija „Auksinė lupa“. Premija skiriama grožinės ir humanitarinės literatūros redaktoriui(-ei) už viso gyvenimo darbą: profesionalų redagavimą, vertėjų ir redaktorių ugdymą. Premijos tikslas – pagerbti redaktorių, įvertinant jų nuopelnus literatūros kūrinio kelyje nuo autoriaus ir vertėjo iki spausdintos knygos.²⁷

Taip pat LLVS tiek redaktoriams, tiek vertėjams bei leidėjams skiria antipremijas už „aplaidų požiūrį į vertėjo darbą ir gerų leidybos tradicijų nepaisymą, už nevykusius grožinės ir humanitarinės literatūros vertimus, už netikusį redagavimą, už vertėjo teisių pažeidimą.“²⁸ Anot tyrime dalyvavusių respondentų, skiriamos premijos / antipremijos yra tam tikras kvalifikacijos tobulinimas bei darbo įvertinimas, kuris taip pat turi įtakos renkantis leidyklos darbuotojus.

Analizuojant visų tyrime dalyvavusių respondentų grupių atsakymus ryškėja tai, jog redaktoriaus vaidmuo verstinės grožinės literatūros leidybos procese labai priklauso nuo redaktoriaus ir vertėjo santykių bei vertėjo kompetencijos ir patirties. Jei vertimas yra prastas, redaktorius turi tarsi iš naujo išversti kūrinį ir jį suredaguoti, tačiau jei vertimas sklandus, redaktoriaus vaidmuo apsiribos „pašalinio skaitytojo“ vaidmeniu. Tačiau tiek redaktoriai, tiek vertėjai bei leidėjai išreiškė požiūrį į tai, jog net jei vertimas yra ypač geras ir sklandus, o tekstą vertė didelę patirtį sukaupęs vertėjas, vis tiek redaktorius yra reikalingas.

Leidyklos vykdomos politikos problematika visų pirma kvestionuoja grožinės literatūros kokybės klausimą. Tyrime dalyvavę respondentai teigia, kad leidyklos politika turėtų būti kokybiškų knygų leidimas. Tuomet vertėjo ir redaktoriaus pagrindine užduotimi tampa kuo kokybiškesnio teksto parengimas.

Visi tyrimo respondentai sutartinai teigia, jog redaktoriaus pavardė turėtų būti nurodoma knygos metrikoje. Svarstymai, kodėl redaktoriaus pavardė ne visada įtraukiama į knygos metriką susiję su:

- redagavimo, kaip autorinių teisių objekto, problematika;
- nepakankamu redaktoriaus darbo vertinimu;
- prastai atliktu redagavimo darbu;
- baime, jog gerus redaktorius nuvilios kitos leidyklos;
- finansiniais leidyklų įsipareigojimais;
- knyga tiesiog nebuvo redaguota.

Verstinės grožinės literatūros leidyboje redaktoriaus vaidmuo yra neatsiejamas nuo vertėjo darbo. Redaktoriaus vaidmens verstinės grožinės literatūros leidyboje ribas galima apibrėžti taip:

- požiūris į literatūros kūrinio vertimą kaip į originalų ir savitą vertėjo darbą. Šis požiūris yra įmanomas tik tada, kai vertimas yra pakankamai kokybiškas ir redaguotinas; redaktoriaus pareiga ir teisė yra atsisakyti redaguoti nekokybišką vertimą;
- uždaviniai: ištaisyti tekste esančias gramatikos, logikos ir kt. klaidas, suvienodinti stilių, tekste minimas realijas ir kt.; atkreipti vertėjo dėmesį į *statiškas*, *negyvas* teksto vietas, kurios galėtų ir turėtų būti tobulinamos, *gludinamos*; teikti siūlymus vertėjui, kaip tekstas galėtų būti tobulinamas;
- redaktorius redaguoja paisydamas vertėjo stiliaus. Redaktorius neturėtų „perrašyti“ vertimo „primesdamas“ tekstui savo stilių; kiekvienas redaktoriaus taisydamas turi būti argumentuotas;

27 Literatūros redaktoriaus premija. Iš *Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą:

<<http://www.llvs.lt/?item=296&lang=lt>>.

28 Ten pat.

- su redaktoriaus pastabomis bei taisymais turi būti supažindintas vertėjas, šis su jais gali nesutikti, nes vertėją gina autorių teisė. Tie redaktoriaus pataisymai, su kuriais nesutinka vertėjas, turi būti aptariami su redaktoriumi, diskutuojama bei ieškoma geriausio varianto;
- dirbdamas kartu su vertėju redaktorius turi remtis tais pačiais bendradarbiavimo ir bendravimo principais, kaip ir su teksto autoriumi.

Atlikta respondentų apklausa rodo, kad tarp vertėjų ir redaktorių esti tam tikros įtampos, tiek vienos, tiek kitos respondentų grupės atsakymuose justi šališkumas. Nešališką požiūrį į redaktoriaus vaidmenį bei vertėjo ir redaktoriaus santykius išdėstė leidėjai, dirbantys su verstine grožine literatūra. Šios respondentų grupės nuomone, redaktoriaus ir vertėjo santykių pokyčiai turėtų atsirasti, kai bus ieškoma kompromiso bendradarbiaujant ne elektroninėje erdvėje, bet gyvai.

Išvados

Leidybos procesas kaip funkcija, įgalinanti autoriaus ir skaitytojo komunikaciją, atskleidžia kiekvieno iš leidybos proceso dalyvių – autoriaus, redaktoriaus, leidėjo vietą autoriaus ir skaitytojo komunikacijos procese. Redaktorius leidybos procese yra tarsi jungiamasis audinys tarp autoriaus ir skaitytojo. Redaktorius yra arčiausiai autoriaus, jo darbo tikslas – pagalba autoriui kuo tiksliau ir aiškiau skaitytojui perduoti norimą žinutę. Todėl redaktoriaus vaidmenį knygų leidyboje apibrėžia kokybiškesnės autoriaus ir skaitytojo komunikacijos siekis, nes grožinių tekstų leidyba kaip kultūros sritis kuria išliekamąsias vertybes.

Redaktorius, kaip ir vertėjas, turėtų išlikti nepriklausomas leidyklos vykdomos kokybės politikos atžvilgiu – tiek redaktoriaus, tiek vertėjo tikslas turėtų būti vienas – kuo sklandesnis ir autentiškesnis originalaus kūrinio perteikimas vertimu. Siekdami šio bendro tikslo redaktorius ir vertėjas turėtų atmesti asmenines ambicijas. Tai komandinio darbo įgūdžiai, kurių, kaip parodė atliktas verstinės grožinės literatūros redaktorių, vertėjų, leidėjų tyrimas, trūksta bendradarbiaujant redaktoriui ir vertėjui. Pagrindinė atlikto tyrimo įžvalga ir yra ta, jog verstinės grožinės literatūros redaktoriaus vaidmuo leidyboje priklauso nuo bendradarbiavimo su vertėju bei vertėjo darbo kokybės. Puikiai išmanančio savo darbą bei kompetentingo vertėjo darbas gali būti iki galo nesuprastas mažiau už vertėją pažangaus redaktoriaus. Labiau patyręs redaktorius lygindamas vertimą su originalu ir matydamas daugybę spragų „įstringa“, nes turi ne tik redaguoti, bet ir ko ne iš naujo išversti kūrinį. Tačiau taip neturėtų būti. Čia svarbi ir leidyklos vykdoma kokybės politika – leidykla neturėtų toleruoti prasto vertėjo darbo. Nevienodas redaktoriaus ir vertėjo išsilavinimo, patirties bei žinių lygis lemia įtampą, atsirandančią redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimo procese.

Skirtingas redaktoriaus ir vertėjo požiūris į tekstą tampa aštresne problema, kai redaktorius ir vertėjas nebendrauja arba bendrauja mažai. Tai labai aiškiai parodė tyrimas, atskleisdamas ne tik tai, jog bendraujama per mažai, bet ir tai, kad kartais apskritai nėra jokio bendradarbiavimo ir tai atsiliepia verstinės grožinės literatūros tekstų kokybei. Redaktoriui ir vertėjui būtina bendradarbiauti, kad verstinės grožinės literatūros tekstai būtų parengti kokybiškai.

Tyrimas atskleidė, jog redaktoriaus vaidmuo grožinės literatūros leidybos procese yra itin svarbus. Tiek teorinėse įžvalgose, tiek pačių redaktorių, vertėjų ir leidėjų nuomone, verstinės grožinės literatūros leidybos procese redaktorius visais atvejais yra reikalingas dalyvis, be kurio minėtos literatūros leidybos procesas yra nebaigtas, o kai kuriais atvejais apskritai neįmanomas. Akivaizdžiai matyti tai, jog redaktorius yra reikalingas net ir tada, kai vertėjas yra itin išprusęs ir patyręs, o jo vertimas atliktas itin sklandžiai ir subtiliai.

Redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimu turėtų būti suinteresuoti leidyklų vadovai, nes būtent jo stygius, kaip parodė tyrimas, yra didžiausia spraga, dėl kurios nukenčia grožinės literatūros vertimų kokybė, o kartu leidyklos autoritetas, smunka knygų pardavimas. Todėl šis klausimas neturėtų būti paliktas savieigai – reiktų imtis priemonių, kad redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimas būtų efektyvesnis. To galima pasiekti šiais būdais: kelti redaktoriaus ir vertėjo kvalifikaciją, skatinti vertėjo ir redaktoriaus bendradarbiavimą ir bendravimą, kurti žmogiškuosius santykius, ugdyti komandinio darbo kultūrą. Be abejo, svarbi redaktorių ir vertėjų nepriklausomybė leidyklos politikos atžvilgiu – save gerbiantis vertėjas ar redaktorius turėtų atsisakyti versti ar redaguoti prastą knygą ir kt. Vis dėlto redaktorius yra leidyklos darbuotojas ir todėl yra priklausomas nuo darbdavio. Darbdavys turėtų būti suinteresuotas redaktoriaus vaidmens stiprinimu bei sudaryti visas sąlygas skatinti redaktoriaus ir vertėjo bendradarbiavimą.

Šaltiniai ir literatūra

1. *Autorės interviu su vyriausiuoju redaktoriumi*. Vilnius, 2012 m. balandžio 3 d. Asmeninis archyvas, lap. 61–63.
2. *Autorės interviu su vyriausiuoju redaktoriumi*. Vilnius, 2012 m. balandžio 28 d. Asmeninis archyvas, lap. 72–73.
3. *Autorės interviu su redaktore Margarita Dautartiene*. Vilnius, 2012 m. balandžio mėn. Asmeninis archyvas, lap. 64.
4. *Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.latga.lt/files/Berno-konvencija.pdf>>.
5. BRASAITĖ, Fausta. *Redaktoriaus vaidmuo verstinės grožinės literatūros leidyboje*: bakalauro darbas. Mokslinis vadovas doc. dr. Alma Braziūnienė. Vilnius, 2012. 79 lap.
6. DIRGĖLA, Petras. Rašytojas ir vertėjas – abu labu tokiu? Iš *Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.llvs.lt/?item=84&lang=lt>>.
7. KUBILIUS, Vytautas. Vertėjai kelia didelę kultūros

- naštą: kalba, pasakyta per steigiamąjį Vertėjų centro susirinkimą. *Literatūra ir menas* [interaktyvus], 2003, nr. 2975 [žiūrėta 2012 m. kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2975&kas=straipsnis&st_id=3520>.
8. *Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas* [interaktyvus]. [Vilnius]: Lietuvos Respublikos Seimas, 1999 [žiūrėta 2013 m. liepos 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=207199>.
 9. *Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.llvs.lt>>.
 10. *Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema* [interaktyvus]. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka [žiūrėta 2013 m. liepos 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.libis.lt/simpleSearchAction.do?jsessionid=A9E5D67B0667C8A10F819676AE6A1C0C>>.
 11. Literatūros redaktoriaus premija. Iš *Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.llvs.lt/?item=296&clang=lt>>.
 12. *Lietuvos spaudos statistika, 1990–2011*. Vilnius: Lietuvos knygų rūmai, 1990–2011.
 13. NEWMARK, Peter. *Approaches to translation*. London, 2001, p. 6.
 14. SMITH Jr., Datus C. *Knygų leidybos pradmenys*. Vilnius, 1994, p. 39–40.
 15. SWAINSON, Bill. Understanding the publishing process. In *A&C Black Publishers* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.acblack.com/media/Understanding%20the%20publishing%20process.pdf>>.
 16. ŠALČIŪTĖ-ČIVILIENĖ, Gabrielė. Strands in literary English-to-Lithuanian translation criticism in Lithuania since 1990. *Lietuvių kalba* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lietuviukalba.lt/index.php?id=172>>.
 17. *Translation in practice: a symposium*. Ed. by Gill Paul. London, 2009. 74 p.
 18. ŽIRGULYS, Aleksandras. *Prie redaktoriaus stalo: lingvistinės-literatūrinės apybraižos*. Vilnius: Mokslas, 1979, p. 13.

EDITOR'S ROLE IN THE PUBLISHING OF TRANSLATED FICTION

Fausta Brasaitė

Summary

The goal of the article is to determine the role of editor in the publishing of translated fiction. The case study of editor's role in the publishing of translated fiction is relevant in particular due to the popularity of translated fiction in Lithuania. As shown by the statistical analysis of Lithuanian press (years 2000–2011), translated fiction print runs are almost two times higher than native fiction print runs.

The problematics of translated fiction editor's role is related to the editor's interim position in the literary publishing process. The editor is between the author and the translator, and this determines the uncertainty of the editor's role. In this context, the problematics of editor's role is closely related to such aspects of translated fiction as translator's and editor's cooperation, literary quality of the translation, the publishing policy of the publishing house related to the literary quality of translated fiction.

Various methods were used while writing this article. The interview method was used to perform the qualitative study. While using the document and source analysis method it was concluded that the editor is like the connective tissue between the author and the reader in the publishing process. The questionnaire and the comparison methods helped to uncover that editor's role in the publishing of translated fiction is the dimension of text quality. It also revealed that the quality of the translated fiction literature highly depends on the communication between the editor and the translator.

Īteikta 2013 m. liepos mėn.